

Assistanshundsverksamhetens olika delar

Slutrapportering av ett regeringsuppdrag

Myndigheten för delaktighet arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar.

Myndigheten för delaktighet, 2024
Assistanshundsverksamhetens olika delar

Nummer 2024:5
ISBN: 978-91-988779-5-3

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.
Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

E-post: info@mfd.se
Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Inledning	4
Vad är en assistanshund och hur har verksamheten utvecklats?	4
En nationell stödfunktion för assistanshundar	6
Genomförande av uppdraget om att tillgängliggöra information	9
Sammanställning av webbinformation.....	9
Informationsfilmer	10
Samverkan med aktiva assistanshundaktörer.....	11
Sammanfattning och förslag nationellt stöd till assistanshundsverksamheten	12
Förslag	12

Inledning

Myndigheten för delaktighet har sedan 2014 på olika sätt hanterat frågor kring assistanshundar. Formellt har myndighetens uppdrag varit att upphandla, utbetala medel och följa upp redovisningen från den nationella stödfunktion som regeringen finansierat sedan år 2015.

Under 2017 hade MFD också ett särskilt uppdrag att sprida information om verksamheten i syfte att öka kunskap och intresse hos såväl de kommunala huvudmännen som hos potentiella förare. Utöver detta har MFD i praktiken också löpande svarat på frågor kring verksamheten och även på olika sätt försökt stödja aktörer inom området när de av olika skäl själva har haft svårt att samarbeta.

Regeringens ursprungliga förhoppning med den nationella stödfunktionen var att en samordning och gemensam kvalitetssäkring av verksamheten skulle underlätta för kommuner och regioner att se assistanshund som en möjlighet att använda inom stöd- och hjälpmedelssystemet. Denna utveckling har dock inte skett. Det finns flera förklaringar, men bristen på samordning, samsyn och strukturerad dokumentation bland de aktörer som utbildar assistanshundar har inte underlättat.

I regleringsbrevet för år 2023 fick MFD i uppdrag av regeringen att i samverkan med aktiva assistanshundsaktörer digitalt och samlat tillgängliggöra information om assistanshundsverksamheten olika delar. Denna rapport är en rapportering av genomförandet av detta regleringsuppdrag. Rapporten innehåller också förslag kring hur det statliga stödet till assistanshundsverksamheten skulle kunna utformas framåt och med utgångspunkt i den webbinformation som nu lanserats.

Vad är en assistanshund och hur har verksamheten utvecklats?

Ett assistanshundsekipage är ett exempel på hur samarbete mellan människa och hund kan förändra livet och möjliggöra för en person med en funktionsnedsättning att bli delaktig i samhället. Hundar har en medfödd förmåga och vilja att läsa av och möjliggöra för sin människa. Om den förmågan förvaltas väl och hunden genom träning får utveckla sina färdigheter, kan hunden bli ett värdefullt verktyg och stöd i sin ägares vardag.

Vad är en assistanshund

Det finns olika typer av arbeten för hundar och assistanshundar går ofta under samlingsbegreppet civila tjänstehundar. Dessa hundar är utbildade för att assistera sin förare i specifika situationer och efter behov. De arbetar för en specifik person och fungerar som hjälpmedel, vilket betyder att de arbetar på många olika platser och i offentliga miljöer. Civila tjänstehundar har allmän tillgänglighet till miljöer där förarna behöver dem.

I begreppet civila tjänstehundar ingår alla typer av assistanshundar, även ledarhundar för personer med grav synnedsättning och blindhet.

De vanligaste exemplen på assistanshundar är:

- Alarmerande servicehund: Hunden kan uppmärksamma föraren och omgivning när det sker en förändring i förarens hälsotillstånd. Några exempel på alarmerande servicehundar är,
 - Servicehund – Diabetes: varnar när förarens blodsockernivå är för hög eller för låg.
 - Servicehund – Epilepsi: varnar eller hämtar hjälp när föraren är på väg att få ett anfall.
 - Servicehund – Addison: varnar när föraren har lågt kortisol.
 - Servicehund – Narkolepsi: varnar innan föraren får ett anfall eller hjälper föraren att hålla sig vaken.
- Psykisk hälsa-hund: Hunden är ett stöd och en trygghet för föraren i olika situationer, till exempel när föraren handlar eller reser med kollektivtrafiken.
- Servicehund – NPF: Hunden arbetar för personer med någon neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, NPF, och kan hjälpa föraren med rutiner, att komma ihåg medicin, uppmärksamma larm, att vakna på morgonen, få minskad sensorisk belastning, hitta förlagda föremål med mera.
- Servicehund – rörelsenedsättning: Hunden kan assistera föraren praktiskt i dess vardag. Den kan till exempel hämta, lämna och bära saker, öppna och stänga dörrar och skåp, dra av kläder och hämta hjälp om föraren behöver det.
- Signalthund: Hunden är utbildad för en person med dövhet eller hörselnedsättning och kan uppmärksamma föraren på ljud i omgivningen. Till exempel brandlarm och namnanrop.

Assistanshundsverksamhetens historia i korthet

Under 1980-talet ökade intresset för assistanshundar runt om i Europa. Flera skolor startade som utbildade service- och signalthundar. Sverige fick sin första assistanshund 1989. Det var en bordercollie som tillsammans med sin förare i ett projekt utbildades till servicehund av Anders Hallgren och Marie Hansson Hallgren. Genom projektet ville man testa om föraren med funktionsnedsättning kunde utbilda sin egen hund.

1993 startade projektet Service- och signalthundsgruppen som drevs av Stiftelsen Nordiska Rehabiliteringsfonden med medel från Allmänna arvsfonden och Socialstyrelsen. Projektet hade fem år senare utbildat 50 färdiga ekipage. Många av de instruktörer och förare som hade ingått i projektet ville fortsätta utbilda service- och signalthundar. De bildade därför 1999 den ideella föreningen Svenska Service- och Signalthundsförbundet, SoS.

Idag är Svenska Service- och Signalhundsförbundet, SoS, och Svenska Bruks- hundklubben, SBK, de största organisationerna som utbildar assistanshundar, som inte är ledarhundar. Det har varit möjligt att utbilda assistanshund genom SBK sedan 2016.

År 2008 fick Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag av regeringen att genomföra en treårig försöksverksamhet för att öka användandet av service- och signalhundar i Sverige. Projektet startade 2009 och avslutades 2013. Utbildningsanordnare under dessa 4 år var Svenska Service- och Signalhundsförbundet, SoS, och totalt utbildades 56 ekipage under perioden. Socialstyrelsen utvärderade försöket genom Centrum för utvärdering av medicinsk teknologi, CMT, på Linköpings universitet. Utvärderingen kom fram till att försöket var lyckat och att de samhällsekonomiska vinster i form av minskat behov av läkemedel, vård och omsorg som hunden lett till för den enskilde föraren långt överskred investeringen i hunden.

2015 fick Myndigheten för delaktighet, som ett arv från Hjälpmedelsinstitutet, i uppdrag att upphandla en stödfunktion för brukare (förare), beställare, finansiärer och utbildare av assistanshundar. MFD har sedan dess genomfört tre upphandlingar. Sedan starten 2015 har stödfunktionen drivits av Svenska Brukshundklubben, SBK.

Antalet ekipage och utveckling

Eftersom assistanshundsverksamheten inte är reglerad saknas det ett samlat register över hur många assistanshundar som är i tjänst eller under utbildning. De flesta aktörer som grundutbildar assistanshundar som de säljer examinerar dem hos någon av de större aktörerna: Svenska Brukshundklubben, SBK, Svenska Service- och Signalhundsförbundet, SoS, och IRD Assistenthunden.

Våren 2023 hade dessa tre aktörer tillsammans 275 stycken aktiva ekipage och 75 ekipage under utbildning. Bristen på statistik gör det svårt att i siffror bedöma utvecklingen, men antagandet är att intresset för assistanshund är ökande. De två största aktörerna som examinerar hundar, SBK och SoS, har angett att servicehund – NPF och psykisk hälsa hund är de typer av assistanshundar som ökar mest. Bedömningen är också att assistanshund till barn i dessa två grupper kraftigt har ökat.

En nationell stödfunktion för assistanshundar

Myndigheten för delaktighet har sedan år 2015 haft uppdraget att upphandla en stödfunktion för brukare, beställare, finansiärer och utbildare av assistanshundar.

Syftet med den nationella stödfunktionen var att säkerställa att det skulle finnas godkända och oberoende assistanshundinstruktörer, att det genomfördes oberoende lämplighetstester av hund samt att hundar examinerades och att så kallade årsprov/funktionskontroller för assistanshundekipage genomfördes. I uppdraget ingick också att ge information och stöd till instruktörer och tillhandahålla

rådgivning för förare, kommuner, regioner samt andra intressenter. Uppdraget omfattade en årlig finansiering på 1 miljon kronor. Regeringens förhoppning var att den nationella stödfunktionen och ett gemensamt kvalitets- och utvecklingsarbete för assistanshundsbranschen, skulle underlätta för kommuner och regioner att se assistanshund som en möjlighet att använda inom stöd- och hjälpmedelssystemet. En sådan utveckling har dock inte skett och det har varit utmanande för stödfunktionen att etablera sig som en samlande part i branschen. Stödfunktionen har bedrivit examination, lämplighetstester och årsprov, men uteslutande på hundar och ekipage som examinerats enligt den modell SBK tagit fram inom uppdraget. Idag finns således några olika examinationsförfaranden och täcken i användning i Sverige.

Svenska Brukshundklubben, SBK, vann första upphandlingen i konkurrens och har sedan varit enda anbudslämnare i de två som följt. Den finansiering SBK erhållit har bland annat bekostat en halvtids personell resurs, administration, hundtäcken, lämplighetstester av hund och examinationer av ekipage. De är den största examinatorsn och förmedlaren av assistanshundar i Sverige.

MFD har årligen följt upp verksamheten och lämnat rapport kring denna. Inför regleringsbrevet 2019 lämnade MFD även en promemoria¹ till Socialdepartementet med ytterligare förslag på hur en fortsatt hantering av stödet till assistanshundar skulle kunna se ut för kommande avtalsperiod. Detta med utgångspunkt från de utmaningar och behov verksamheten lyft.

I promemorian gjorde MFD bland annat bedömningen att ett ökat offentligt engagemang från kommuner skulle underlättas av att fastställa en nationell och oberoende certifiering av assistanshundar, att fastställa en nationell process för uppföljning av ekipage samt att gemensamt med regioner och kommuner arbeta fram stöd, tillämpningsanvisningar och vägledning riktade till kommuner och regioner kring förskrivning av assistanshundar. En sådan satsning skulle dock kräva ett utvidgat engagemang och finansiering från staten. Bedömningen från regeringen var att det inte var ändamålsenligt med en statlig reglering av assistanshundsverksamheten. Istället fick MFD, i regleringsbrevet för budgetåret 2019, i uppdrag att för ytterligare en treårsperiod upphandla en stödfunktion med likalydande uppdrag som tidigare. År 2022 fick MFD i uppdrag att upphandla en stödfunktion för ett år med option på förlängning.

Våren 2022 lämnade MFD promemorian *Analys av assistanshundsverksamheten och behovet av utveckling* till Socialdepartementet.² I promemorian gav MFD sin

¹ Förslag om assistanshundar, Promemoria daterad 2018-10-10.

² Myndigheten för delaktighet. *Analys av assistanshundverksamheten och behovet av utveckling*. 2022. <https://www.mfd.se/material/publikationer/pm/analys-av-assistanshundverksamheten> (Hämtad 2024-02-15)

bild av utvecklingen och vilka möjligheter och utmaningar som myndigheten bedömer finns framöver inom ramen för verksamheten med assistanshundar. I regleringsbrevet för år 2023 fick MFD uppdraget att i samverkan med aktiva assistanshundsaktörer digitalt och samlat tillgängliggöra information om assistanshundsverksamhetens olika delar.³

Sommaren 2023 meddelade regeringen att stödet till den nationella stödfunktionen skulle avslutas i samband med att avtalet löpte ut 31 december 2023. Regeringen har inte meddelat om i vilket form den avser att nationellt stödja assistanshundsverksamheten framåt. I denna rapport väljer MFD att lämna några förslag utifrån den kunskap MFD samlat på sig under arbetet med stödfunktionen och regeringsuppdraget kring samlad information om assistanshundsverksamhetens olika delar.

³ Myndigheten för delaktighet. Information om assistanshundverksamhetens olika delar. 2023. <https://www.mfd.se/om-mfd/regeringsuppdrag/assistanshundverksamhetens-olika-delar> (Hämtad 2024-02-15)

Genomförande av uppdraget om att tillgängliggöra information

Myndigheten för delaktighet, MFD, har under 2023 genomfört ett regeringsuppdrag om att i samverkan med aktiva assistanshundsaktörer digitalt och samlat tillgängliggöra information om assistanshundverksamhetens olika delar.⁴ Mot denna utgångspunkt har myndigheten utvecklat ett avsnitt på myndighetens webbplats, mfd.se, som omfattar grundläggande information om hur verksamheten med assistanshundar fungerar i Sverige.⁵ Informationen syftar till att ge en överblick av området och är riktad till besökare som inte är insatta i assistanshundverksamheten, eller har djupare kunskaper om assistanshundar. MFD:s ambition är också att informationen ska vara vägledande och orienterande för den som funderar på att skaffa en assistanshund.

Förutom webbtexter har MFD också tagit fram tre korta informationsfilmer⁶. Filmerna handlar om vad en assistanshund är och hur omgivningen kan känna igen den, hur det går till att skaffa assistanshund och assistanshund för barn och unga.

Sammanställning av webbinformation

I samarbete med en konsult har MFD valt att sammanställa informationstexter kring assistanshundverksamhetens olika delar. Konsulten har också skrivit flera personporträtt som förmedlar berättelser om livet med en assistanshund.

Arbetet inleddes med att inventera informationsbehoven genom en så kallad skrivbordsundersökning (desktop research) som omfattade befintligt digitalt material, inklusive eget material från Myndigheten för delaktighet. Detta fördjupades genom en systematisk och kvalitativ kunskapsinsamling som bland annat omfattade intervjuer med assistanshundsförare, assistanshundinstruktörer, assistanshundleverantörer och aktörer som examinerar/godkänner assistanshundar i Sverige och andra aktörer.

⁴ Myndigheten för delaktighet. Information om assistanshundverksamhetens olika delar. 2023. <https://www.mfd.se/om-mfd/regeringsuppdrag/assistanshundverksamhetens-olika-delar> (Hämtad 2024-02-15)

⁵ Myndigheten för delaktighet. Assistanshundar – verksamheten i Sverige. 2024. <https://www.mfd.se/ledarhundar-och-assistanshundar/assistanshundar-verksamheten-i-sverige> (Hämtad 2024-02-15)

⁶ Myndigheten för delaktighet. Porträtt och filmer om assistanshundar. 2024. <https://www.mfd.se/ledarhundar-och-assistanshundar/assistanshundar-verksamheten-i-sverige/vad-ar-en-assistanshund/portratt-och-filmer-om-assistanshundar> (Hämtad 2024-02-15)

Utifrån denna behovs- och kunskapsinsamling följde ett intensivt och omfattande arbete med att sammanställa informationen. Detta arbete har i hög utsträckning byggts på fortsatta intervjuer och kontakter med assistanshundsförare, assistanshundinstruktörer, assistanshundleverantörer och aktörer som examinerar/godkänner assistanshundar i Sverige. Utöver detta har också intervjuer genomförts och kontakter tagits med myndigheter, kommuner, regioner och andra organisationer som är aktörer i anslutning till assistanshundsverksamheten. Exempel på funktioner som kontaktats är verksamhetsutvecklare, utredare, planeringsledare, socialsekreterare, veterinärer och läkare.

Dessutom har även sju organisationer/företag ombetts svara på ett frågeformulär med huvudrubrikerna: Grundutbildad assistanshund, Att utbilda assistanshunden själv och Barn och unga som assistanshundsförare. Genom sina enkätsvar har aktörerna fått möjligheten att dela kunskaper om den egna verksamheten.

Utifrån sin kunskap och sina perspektiv har de två största assistanshundsaktörerna, den nationella stödfunktionen hos Svenska Brukshundklubben, SBK, och Svenska Service- och Signalthundsförbundet, SoS, givits möjligheten att bidra med fakta och förslag på skrivningar till den slutliga texten, utifrån utkast till färdig webbtex

Informationsfilmer

MFD har i genomförandet av uppdraget valt att producera och ge ut tre informationsfilmer som kompletterar den information som har sammanställts i uppdraget. Filmernas målgrupp är personer som av olika anledningar vill veta vad en assistanshund är och hur det går till att köpa en assistanshund. Till exempel personer som söker kunskap för att de vill fatta beslut om att köpa eller utbilda en assistanshund och personer som möter assistanshundar i sitt yrke (affärer, sjukhus, kollektivtrafiken, skolan, arbetsplatsen).

Filmerna handlar om vad en assistanshund är och hur omgivningen kan känna igen ekipagen, hur det går till att köpa en assistanshund och assistanshund för barn och unga. De är producerade i nära samverkan med den nationella stödfunktionen hos Svenska Brukshundklubben, SBK, Svenska Service- och Signalthundsförbundet, SoS, och IRD Assistenthunden. Organisationerna har bidragit med kunskaper om hur verksamheten ser ut i den egna organisationen och med kontakter, vilket har gjort filmerna möjliga att producera.

MFD har i dessa filmer valt att visa arbetande assistanshundar från tre olika assistanshundsaktörer för att synliggöra att det i Sverige finns flera olika aktörer och att dessa arbetar på lite olika sätt, även om det också finns likheter.

Filmerna kommer att vara tillgängliga på mfd.se och det utvecklade webbavsnittet om verksamheten med assistanshundar. De kan också spridas i till exempel sociala medier.

Samverkan med aktiva assistanshundaktörer

Under genomförandet av uppdraget har MFD haft dialog med den nationella stödfunktionen hos Svenska Brukshundklubben, SBK, som har ett närliggande informationsuppdrag inom området assistanshundar.

MFD har genomfört uppdraget på ett sätt som inneburit löpande kontakter med olika aktiva assistanshundsaktörer och andra aktörer under hela arbetet med att sammanställa informationen om assistanshundsverksamheten olika delar. Inför den slutliga sammanställningen fick den nationella stödfunktionen hos Svenska Brukshundklubben, SBK och Svenska Service- och Signalhundsförbundet, SoS, möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i sin helhet.

I filmproduktionen har tre aktiva assistanshundsaktörer bidragit och lämnat synpunkter på filmerna innan de färdigställts. De tre aktörerna var den nationella stödfunktionen hos Svenska Brukshundklubben, SBK, Svenska Service- och Signalhundsförbundet, SoS, och IRD Assistenthunden.

Sammanfattning och förslag nationellt stöd till assistanshundsverksamheten

En assistanshund kan vara livsförändrade för ett barn eller en vuxen med funktionsnedsättning. Redan utvärderingen av det försök regeringen drev tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, Svenska Service- och Signalhundsförbundet, SoS, Svenska Kennelklubben och Hjälpmedelsinstitutet, HI, pekade tydligt på insatsen som både effektiv och kostnadsbesparande i relation till andra vård- och omsorgsinsatser. Att få stöd av en hund ökade också livskvaliteten påtagligt för enskilda och kan bidra till att de självständigt klarar av att delta i avsevärt fler situationer eller aktiviteter än de gjort annars. Inte minst har hundar som stöd vid psykisk ohälsa eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar hos barn, visat sig kunna ha stor effekt för skolnärvaro, social interaktion, men också öka incitament och motivering till träning och utveckling inom olika områden.

MFD:s bedömning är att intresset för assistanshundsverksamheten ökar stadigt och att användningsområdet för assistanshundarna vidgas kontinuerligt. Assistanshundar finns i de flesta länder i världen och är en växande verksamhet i hela västvärlden. I rapportens tidigare del har MFD försökt sammanfatta hur verksamheten ser ut i Sverige idag och vilka möjligheter och utmaningar den har.

Under 2023 beslutade regeringen att avsluta det tidigare stödsystemet med en upphandlad stödfunktion. MFD har under 2023 haft ett särskilt regeringsuppdrag att i samverkan med aktiva assistanshundaktörer digitalt och samlat tillgängliggöra information om assistanshundverksamhetens olika delar. Detta har resulterat i en ny informationsplats på MFD:s webbplats. Genomförandet av uppdraget är närmare redovisat i rapportens första del.

MFD anser att det med utgångspunkt från den framtagna informationsplatsen på MFD:s webbplats finns flera skäl att i en ny form bygga en viss nationell samordning kring verksamheten. MFD ser att myndigheten skulle kunna vara en lämplig aktör att facilitera detta. En grundförutsättning är dock att den särskilda finansiering om en miljon kronor som hittills funnits för ändamålet kvarstår. Nedan lämnar MFD förslag kring frågor och områden som kan ingå i ett nytt nationellt stöduppdrag.

Förslag

Syftet med en fortsatt nationell samordning kring assistanshundar skulle kunna vara att

- säkerställa att det finns samlad information om assistanshundsverksamheten som bedrivs i Sverige och de aktörer som är aktiva i verksamhetens olika delar

- erbjuda en mötesplats och löpande facilitera möten mellan aktörerna inom assistanshundsverksamheten i syfte att underlätta samordning och samarbete
- löpande följa assistanshundsverksamhetens utveckling genom dialog med assistanshundsförare
- erbjuda stöd till kommuner och regioner och andra offentliga aktörer kring assistanshundsverksamheten
- utifrån behov, göra kartläggningar och analyser i relation till verksamheten.

MFD:s förslag på insatser framåt

Utgångspunkten är att den webbsida som tagits fram inom förra årets uppdrag, erbjuda information om hur assistanshundsverksamheten i Sverige bedrivs.

Myndigheten behöver löpande underhålla och utveckla informationen samt sprida den till personer som efterfrågar information. Om det finns skäl, skulle också särskilt målgruppsanpassade stöd utvecklas för offentliga aktörer.

Utöver webbsidan behöver MFD fortsätta hantera frågor kring verksamheten som inkommer per telefon, e-post eller via webbplatsen.

Mötesplatser för aktörer och assistanshundsförare

För att erbjuda en mer långsiktig och strukturerad mötesplats för verksamheten, föreslår MFD att ett assistanshundsaktörsråd bildas. Rådet bör ha cirka två möten per år och kunna disponera myndighetens lokaler för ändamålet. Inledningsvis är förslaget att MFD som initiativtagare håller i mötena, men att mötena förbereds tillsammans med representanter från de assistanshundsorganisationer som vill delta.

Syftet med rådet är att möjliggöra och facilitera så att assistanshundsaktörerna träffas och diskuterar gemensamma spörsmål. MFD stödjer via rådet, men är inte avsändare eller förmedlare av det som assistanshundsaktörerna väljer att göra med utgångspunkt i de gemensamma diskussionerna.

MFD föreslår att myndigheten utöver detta årligen anordnar en digital samling för assistanshundsförare, anhöriga och andra som är intresserade av assistanshundsfrågor. Syftet är att möjliggöra erfarenhetsutbyte och gemensam kunskapsutveckling. MFD är värd för och organisatör av samlingen, men det är målgruppen som avgör innehåll. Samlingen planeras genom ett programråd som hålls av MFD, men består av relevanta assistanshundsaktörer.

Strukturerade årliga uppföljningar

Som beskrivits ovan är data och statistik kring assistanshundsverksamheten i sin helhet mycket osäker. Den nationella resurs som funnits har löpande redogjort för den verksamhet de själva bedriver, men har inte systematiskt samlat in data från

andra aktiva aktörer. Det är också en gråzon vilka aktörer som är att betrakta som assistanshundsaktörer eftersom det saknas samsyn om definitioner, kompetens och dressyrkrav etcetera. Av samma skäl är MFD:s bedömning att det är mycket svårt att i nuvarande system samla in tillförlitliga data om utvecklingen av verksamheten. Det finns dock för staten anledning att följa verksamheten och hur den utvecklas kvantitativt och kvalitativt.

MFD har lång erfarenhet av att mäta utveckling där grundläggande data saknas. Förslaget är därför att årligen göra en uppföljning som består av två delar. Den ena är att via informationsavsnittet på MFD:s webbplats upprätta en möjlighet för aktörer inom assistanshundsverksamheten att frivilligt ansluta sig och rapportera in sina verksamhetsresultat. Det andra är att vid sidan om MFD:s stora undersökningspanel, inrätta en panel för assistanshundsförare i syfte att samla in deras erfarenheter av tillgänglighet, kvalitet, men också förutsättningar att leva med assistanshund i samhället.

En ny dialog med och kartläggning av förutsättningar för kommuner och regioner

MFD har under tidigare år gett stöd till assistanshundsaktörerna att närma sig kommuner och regioner. Syftet har varit att undersöka om assistanshund skulle kunna vara en del av det stöd som erbjuds inom ramen för den sociala stödverksamheten (Socialtjänstlagen, SoL) eller hjälpmedelsverksamheten. Hittills har ingen operativ form för detta formulerats och det finns inte heller så vitt MFD känner till något exempel på region eller kommun som har beviljat ekonomiskt stöd.

I anslutning till tidigare uppdrag gjorde MFD en rättsanalys för att undersöka legala hinder. Denna visar att några sådana hinder inte föreligger. Däremot pekar analysen på att det är många saker i operativ praxis som står i vägen för att kommuner och regioner skulle bevilja assistanshund som bistånd eller hjälpmedel. I Norge ingår vissa assistanshundar i det nationella utbudet av servicehundar och hanteras på liknande sätt som ledarhundar för synskadade. I Danmark och Finland utgår stöd till den som bedöms kunna dra nytta av assistanshund, men då i form av ekonomiskt bidrag från kommun/region inom ramen för befintliga stödordningar.

I enlighet med vad som redovisas ovan, är de ekonomiska förutsättningarna att skaffa en assistanshund idag i hög grad beroende av den enskildes ekonomiska förutsättningar. MFD föreslår därför att en ny dialog och kartläggning genomförs med kommuner och regioner för att dels utröna om eller vilka möjligheter det kan finnas inom befintlig lag och stödssystem och dels lämna förslag på vad som skulle kunna underlätta.

Utreda möjligheter för barn att få assistanshund

Assistanshund för barn är en växande verksamhet. MFD:s uppföljningar visar tydligt att barn, inte minst inom det neuropsykiatriska spektrat, men även barn med

flera samspelande funktionsnedsättningar kan ha stor nytta av en assistanshund. Oro och psykisk ohälsa är mer än dubbelt så vanligt bland barn och unga med funktionsnedsättning. Även om data i hög utsträckning saknas, så är antagandet att barn och unga i denna målgrupp, också i väsentligt lägre utsträckning än andra elevgrupper, klarar skolans kunskapsmål. Många barn och unga med funktionsnedsättning tillhör också elever med oproportionerligt stor frånvaro, så kallade ”hemmasittare”. Förklaringen till denna situation är komplex men handlar i grunden om att skola, fritidsverksamhet och samhällets stödsystem inte klarar av att möta dessa barns förutsättningar. Bristen på tidiga insatser, kompetens och resursbrist i förskola och skola, men också i fritidsverksamhet, är andra avgörande faktorer.

Att redan från tidig ålder vistas i miljöer där man känner sig misslyckad, ovälkommen, besvärlig och utsatt, gör att många barn i målgruppen både blir socialt exkluderade och utsatta för olika typer av mobbning och andra kränkningar. Som ett resultat utvecklar många barn och unga i gruppen psykisk ohälsa. En konsekvens är att det är vanligt förekommande att man helt drar sig undan och isolerar sig i hemmet. För de många familjer som lever i dessa situationer är vardagen tuff och barnets situation påverkar också i hög grad vårdnadshavares och syskons hälsa.

Precis som bakgrunden är även lösningen på problemen komplexa. Stöd från en assistanshund har dock för denna målgrupp ibland visat sig vara ett livsförändrande och effektivt stöd. Djurs helande effekt för barn i kris är väl belagd medan att mer professionellt använda en utbildad hund som insats är en nyare och mindre beforskad företeelse. En assistanshund blir för ett barn som erfar kompakt social isolering en vän som alltid finns och som inte dömer. Någon som går bredvid och finns som stöd när barnet eller ungdomen ska våga sig ut i och delta i olika sammanhang. En assistanshund kan också på ett unikt sätt minska ångest, oro, lugna ner och stärka sömn. Alla utmaningar som många barn i målgruppen erfar. Slutligen är omsorgen om en hund ofta en starkt rehabiliterande insats. Ett sätt att träna ordning och rutiner, fokus på andras behov, fysisk aktivitet, med mera.

När ett barn får en assistanshund är det dock i hög grad ett projekt för hela familjen. Vårdnadshavarnas medverkan och samspel är helt nödvändigt för att insatsen ska fungera. Med ökande ålder kan barnet förstås oftast ta större ansvar beroende på individuella förutsättningar. Utbildningen av en assistanshund för ett barn behöver vara robust och anpassad från ett barnperspektiv. Samträningen av hund och individ behöver också involvera vårdnadshavare och kanske syskon.

I några andra länder används inte begreppet assistanshund för denna typ av hundar riktade till barn och familjer. I Storbritannien går de exempelvis under begreppet Buddy dogs. Ett namn som också illustrerar deras primära funktion i relation till barnet. Buddy dogs kan fungera för barn med olika typer av funktionsnedsättningar eller flerfunktionshinder. Det är viktigt att understryka att ett barn som kan

ha dragit stor nytta av en Buddy dog, inte nödvändigtvis har kapacitet att som äldre och vuxen kunna klara av eller att dra nytta av en assistanshund.

Idag är möjligheten att använda en assistanshund som stöd för barn med funktionsnedsättning begränsad till familjens ekonomiska förutsättningar. Det finns inte heller någon särskild kvalitetskontroll relaterat till att hunden ska stödja ett barn. För att säkerställa hög kvalitet och trygghet i insatsen behöver utbildningen av hundar och samträning som vänder sig till barn, särskilt utvärderas och kvalitetssäkras ur olika aspekter.

MFD föreslår att myndigheten som en fördjupning inom ett framtida stöduppdrag därför får ett särskilt uppdrag att med utgångspunkt i internationell erfarenhet, forskning och utveckling och den verksamhet som idag bedrivs i Sverige, utreda hur denna del av assistanshundsverksamheten skulle kunna se ut, kostnader samt olika möjligheter till finansiering. I uppdraget ska erfarenhet från barn, unga och familjer som använder assistanshund särskilt tillvaratas.